

Význam předkládání spodních čelistí holé srnčí zvěře k hodnocení

Oldřich SEDLÁŘ, jednatel OMS Žďár nad Sázavou

Organizátory tohoto semináře jsem byl požádán, abych Vás seznámil s významem a důsledky předkládání spodních čelistí u holé srnčí zvěře, které je na našem okrese praktikováno již téměř 20 let. Proč jsme k tomuto opatření dospěli:

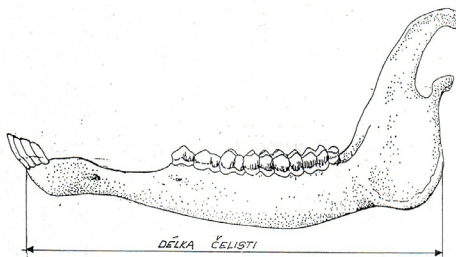
Od roku 1991 jsou u nás pořádány celookresní chovatelské přehlídky, kdy po zhodnocení kvality průběžného lovu jednotlivých druhů zvěře odbornými komisemi je využito soustředění trofejí k uspořádání výstavy, tak jak je ve většině okresů zvykem. Uspořádání vystavených trofejí je voleno podle honiteb za sebou tak, jak honitby na sebe prakticky hranicemi navazují. V poslední době i podle jednotlivých oblastí působnosti pověřených obcí, aby myslivecká i laická veřejnost mohla posoudit kvalitu zvěře v jednotlivých honitbách. Do té doby byly přehlídky organizovány tak, že myslivečtí hospodáři ve stanovený den donesli a vyložili trofeje srnců na stoly před dva členy hodnotitelské komise, kteří během dvou hodin (po dobu porady hospodářů) zhodnotili na 400 trofejí a následně přednesli zprávu poradě mysliveckých hospodářů z daného obvodu. Tyto tzv. chovatelské přehlídky se v rámci okresu konaly na třech místech, a sice pro oblast Žďárska, Velkomeziříčska a Bystřicka. Praktikovaný systém téměř vylučoval účast myslivecké a laické veřejnosti. Zároveň nebylo možné se s výsledky lovu a závěry hodnocení seznámit.

Již na první taktó organizované přehlídce mne zaujalo několik kolekcí honiteb, kde např. z 20 lovených srnců bylo přeloženo 18

trofejí paličkářů a hospodáři z těchto honiteb se chlubili kvalitním průběžným lovem. Nabytím jsem dojmu, že jsou tito srnci v těchto honitbách nevědomky systematicky pěstováni. Nabízela se možnost neodpovědného odstřelu srnčat. Známe z praxe, kdy myslivecký hospodář rozděluje odstřel na podíly za celoroční práci s rozhodnutím: „Hele, Pepíku, ty střelíš srnče, půlku si necháš a půlku dáš Frantovi.“ Pepa loví, ale proč by střílel slabé šestikilové srnče a ještě se měl dělit. Tak střelí srnče 12kilové, nebo srnu a hospodáři nahlásí splnění odlovu.

Abychom poznali pravdu, hledali jsme v MK řešení: Z odborné literatury (autora Dr. Babičky) jsme se dozvěděli o vzájemné souvislosti kraniologického měření lebky srnčí zvěře a délky spodní čelisti v souvislosti s hmotností zvěře v určitém věku. Vědomi si zásady, že chovnost – tedy kvalita zvěře je dána především hmotností zvěře v posuzovaném věku, hledali jsme cestu k praktickému zjištění chovné hodnoty srnčí zvěře s využitím této metody. Řešením bylo ověření v praxi na dostatečném počtu vzorků. Proto jsme se dohodli s několika hospodáři větších honiteb a během jedné lovecké sezóny jsme dali dohromady cca 180 ks vzorků spodních čelistí srn a cca 200 ks spodních čelistí srnčat. U každého vzorku byla skutečně zjištěna hmotnost uloveného kusu a změřena délka čelisti. A kupodivu jsme si ověřili, že k zjištěné délce čelisti je vždy téměř shodná hmotnost uloveného kusu, samozřejmě vztahena k věku ulovené zvěře. Na základě této zkuš-

nosti pak posuzování chovnosti ulovené holé zvěře vycházelo z váhy vyvrženého kusu, která je identifikovatelná délkou spodní čelisti a věkem zvěře. Věk zvěře lze zjistit podle vývoje a opotřeбенí chrupu předložené čelisti. Měření délky čelisti se provádí od jařmového oblouku dolní čelisti až po kořeny řezáků (v mm). Na základě zjištěných údajů byla stanovena kritéria průběžnosti.

Z toho vyplývá, že čím je např. srnče silnější, tím je větší hmotnost a tím i větší délka čelisti a podle toho byla stanovena kritéria chovnosti vyjádřená váhou uloveného kusu a ověřená délkou čelisti. Tak např. srnče ulovené v září až říjnu o délce čelisti do 140 mm – odpovídá hmotnosti do 9 kg a je stanoveno jako průběžné. Srnče ulovené ve stejné době s délkou čelisti nad 140 mm, což odpovídá hmotnosti 10 a více kg je považováno za chovné, a tak podobně jsou stanovena kritéria chovnosti pro srnčata ulovená a listopadu a prosinci a pro srny.

Pro ověření této metody na doporučení MK OMS vydal odbor životního prostředí OÚ Žďár závazný pokyn k předkládání čelistí z holé zvěře ke kontrole při příležitosti chovatelských přehlídek. Tak došlo ke každoročnímu hodnocení holé srnčí zvěře, které následně

převzal poradní sbor pro řízení Oblasti chovu jeleni zvěře Žďárské vrchy k hodnocení holé jeleni zvěře. Hodnocení probíhá každoročně u obou druhů zvěře až do dnešní doby.

Výsledky prvních kontrol po zavedení předkládání čelistí byly katastrofální. Tak jak jsme se domnívali, polovina mysliveckých hospodářů předkládala v souboru čelistí srnčat srny, vůbec neměla vědomí o vývoji chrupu srnčí zvěře a nerozeznaly čelisti mladé a dospělé zvěře. Předkládali prostě to co ulovili v domnění, že se nedá posoudit, co ulovili. Navíc byly silně zkreslené i údaje v hmotnosti ulovených kusů, hlavně u té zvěře, která sloužila jako podíl zvěřiny za celoroční práci. Při délce čelisti srnčete např. 148 mm, což odpovídá skutečné hmotnosti cca 11 kg, byla udávána hmotnost 5 kg apod. Za ulovené srny byly také hodně předkládány čelisti srnců ročků ulovených v době výměny chrupu

Kritéria průběžnosti:

Pohlaví	Doba lovu-věk	Hmotnost v kg	Průběžné	Nadějné	Mim. nadějné
		průběžný kus	délka čelisti	délka čelisti	délka čelisti
Srnče	září - říjen	do 9 kg	do 140 mm	do 145 mm	od 145 mm
	listopad - prosinec	do 10 kg	do 145 mm	do 150 mm	od 150 mm
Srna	stáří do 1,5 roku	do 14 kg	do 160 mm	do 165 mm	od 165 mm
	2,5 roků a starší	do 15 kg	do 165 mm	do 170 mm	od 170 mm

Srny starší 6 let všechny lovné, nehledě na hmotnost a délku čelisti.

s domněním, že hodnotitelská komise nic nepozná. Potvrdila se i naše domněnka, že tam, kde bylo loveno nejvíce slabých paličkářů, bylo v předešlém roce loveno i nejvíce silných srnčat a slabá tak byla ponechána do chovu.

Je potřebné, aby uživatelé honiteb pochopili nutnost redukce holé zvěře v plánované výši stejně jako u trofejové zvěře. Chov kvalitní zvěře nelze regulovat jenom průběrným lovem srnců. Průběrný odstřel by měl být v první řadě zaměřen do srnčat, kde k doplnění NKS stačí zachovat pouze nejkvalitnější třetinu přírůstu. Dále potom do srn, kde stejně jak u srnců by měl být proveden důsledný průběrný odstřel u srn do dvou let, srn neodpovídajících hmotností svému věku a srn přestárých, kterým hrozí v krátké době úhyn.

Význam předkládání a hodnocení spodních čelistí holé zvěře lze shrnout do několika bodů:

1. Má-li lovec prezentovat výsledek lovu předložením nějakého markantu k veřejnému hodnocení, je jeho přístup k lovu s tímto vědomím daleko zodpovědnější – zejména tehdy, jsou-li výsledky veřejně prezentovány.
2. Hodnocení správnosti průběrného lovu u veškeré zvěře vč. holé vede k získávání větší odbornosti lovců, dále pak k prezentaci vůči laické veřejnosti, že myslivci neloví to, co jim přijde před hlaveň, ale loví dle určitých odborných zásad podléhajících veřejnému hodnocení s cílem zvýšení kvality chované zvěře.
3. Fyzické předložení těchto markantů je zároveň dokladem o skutečně provedeném odstřelu nebo úhynu zvěře holé v daném období v honitbě pro kontrolu plnění plánu lovu státní správou myslivosti. Známe z praxe, že lov trofejové zvěře je plněn na 100

% a holé zvěře pouze papírově ve výkaze.

4. Podle opotřeбенí chrupu můžeme vyhodnotit jak stará zvěř je lovena. Správný lov by měl být téměř shodný jak u srnců. Tzn., že 50 % plánu lovu srn by mělo být plněno srnami do 2 let (tedy čiplenek), 20 % srn 3 - 6 let a 30 % srn starších 6 let. Ověřená skutečnost je však jiná. Nejvyšší procento lovu je prováděno právě u nejproduktivnějších srn, tj. ve věku 3 – 6 let, kde by měl být prováděn jen sanitární odstřel. Staré srny nad 6 let jsou většinou předkládány jako úhyn.
5. Z posouzení kvality odstřelu, tedy % ulovených nadějných a mimořádně nadějných srn a srnčat můžeme odvodit kvalitu budoucího chovu v jednotlivých honitbách i celé oblasti. Nejvíce chyb z hlediska chovnosti je prováděno při nerespektování vhodné doby lovu holé zvěře, tj. že do konce října by mělo být odloveno alespoň 75 % stanoveného plánu lovu holé zvěře, tzn. lovit v době, kdy není zvěře ještě plně přebarvená a jsme schopni odhadnout její hmotnost a věk. Při lovu v závěru roku, kdy je doháněno plnění plánu je již zvěř přebarvená do zimního a v tuto dobu se dělá odlovem nejvíce chovatelských chyb. V honitbách, kde nepožaduje myslivecký hospodář čelist od lovce ke kontrole správnosti uloveného kusu srny nebo srnčete, třeba jen pro svoji kontrolu plánu lovu, jde pouze o živelný nebo fiktivně vykázaný odlov. Jinak by nebyl problém pro dobrého hospodáře čelisti předložit a pochlubit se kvalifikovaným odlovem.

Hospodaření se srnčí zvěří lze shrnout do několika zásad:

1. **Lov zvěře musí být zaměřen na populaci, nikoliv na jedince**

2. Cílem je zdravá populace srnčí zvěře charakterizovaná vyrovnaným poměrem pohlaví, odpovídající věkovou strukturou a biologicky vyhovujícím početním stavem.
3. Srnčí zvěř má značnou rozmnožovací schopnost. Tento potenciál se však plně rozvine pouze, když je stav zvěře udržován těsně pod kapacitou biotopu.
4. Odstřel orientovat pouze na věk a kondici zvěře. Přitom platí, že tělesný stav je důležitější než vzhled trofeje a odpovídající podíl zvěře ve věkových třídách je důležitější než selekce.
5. K udržení stavu srnčí zvěře stačí zcela třetina přírůstu mladé zvěře.
6. Při neplnění odstřelu holé zvěře dochází k poklesu stavu zvěře.
7. Všeobecně platnou zásadou určování chovnosti srn je kvalita jejich srnčat.
8. Plán lovu holé srnčí zvěře by měl být splněn alespoň ze 70 % v průběhu měsíců září a října (dobrá identifikace lovených kusů, snadnější slovitelnost).
9. Jenom myslivec, který je neustále v honitbě, může zodpovědně říci, kolik je v ní zvěře a jaké kvality.

Chceme-li skutečně zodpovědně myslivcky hospodařit se zvěří, tak jak nám ukládá zákon, pak musíme bezpodmínečně respektovat disciplínu zejména v průběžném lovu zvěře, neboť ukončení života každého kusu je akt nevratný, který musí mít odborné a morální opodstatnění. V poslední době si však někteří uživatelé honiteb i v našem okrese pletou demokracii s anarchií a jsou přesvědčeni, že si mohou lovit, co chtějí. Odmítají dokladovat vše, co přímo zákon neukládá, a řídicí orgány české myslivosti jsou k těmto záležitostem netečné, přestože je všeobec-

ně známo, že chovná kvalita srnčí zvěře je z větší míry ovlivněna matkou – srnou. Tedy v holé zvěři by průběžný odstřel měl být daleko důslednější, než u srnců. Tato tendence neprospívá zvěři ani naší myslivosti.

Závěrem mohu konstatovat, že zavedeným opatřením v předkládání a kontrole čelistí holé zvěře se za sledované období přes veškeré problémy současné myslivosti podstatně zlepšila kvalita srnčí zvěře ve většině honiteb našeho okresu. Dokumentovat to mohu např. tím, že od roku 1963 do roku 1992, tj. za téměř 30 let existence chovatelských přehlídek máme zadokumentovány pouze 3 medailové srnce při každoročním odstřelu asi 1000 ks srnců. Zato od roku 1992 do dnešní doby, tj. za posledních 19 let máme zadokumentovaných téměř 200 ks medailových trofejí. Správný myslivec by se neměl chlubit počtem a silou trofejí, ale důslednou péčí o zvěř, do které patří i průběžný odstřel. Příčinou úspěchu není samozřejmě jen důslednější průběžný odstřel srnčí zvěře, ale to hlavní je zlepšení kvality péče o srnčí zvěř, zejména v podzimním a zimním přikrmování. Na Žďársku každoročně zajišťujeme výrobu kvalitní granulované krmné směsi pro srnčí zvěř podle vlastní receptury v množství zhruba 100 tun pro honitby našeho okresu a 80 tun pro honitby mimo okres.

Je potřeba si uvědomit, že srnčí zvěř je naší nejpočetnější a také nejkrásnější zvěří a proto bychom se k ní měli chovat s úctou a vděkem.

